

МІГРАЦІЙНИЙ КАПІТАЛ ЯК ФІНАНСОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ В УКРАЇНІ

Онищук В.О., аспірант кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільський національний економічний університет

Сучасні глобалізаційні та інтеграційні процеси світової економіки супроводжуються постійною інтенсифікацією міграційних потоків, структурними змінами світових ринків праці та капіталу. За даними ООН кількість мігрантів у світі постійно зростає: у 2000 році вона становила 174 млн., у 2013 році - 232 млн., у 2015 році - 244 млн. Масштабність міграційних процесів зумовлюється розвитком транспортного сполучення, засобів комунікації, відкритістю кордонів, можливістю зберігати свою культурну та національну ідентичність тощо. Проте найвагомішою рушійною силою міграції є пошук безпеки та додаткових засобів для забезпечення нормальних умов життєдіяльності домогосподарств. Саме тому глобальні міграційні потоки прямують до мирних країн із розвинутою економікою, тобто до тих, які входять у Велику Двадцятку. Там мешкає майже дві третини всіх мігрантів світу. З даними Міжнародної організації з міграції, у 2013-му серед прибульців до країн G20 українці посідали п'яте місце після мексиканців, індусів, китайців та бангладешців. Така ситуація пов'язана із низкою факторів, зокрема:

- низьким або недостатнім розміром заробітної плати;
- зростанням рівня бідності;
- низькими соціальними стандартами;
- низьким рівнем життя населення;
- високим рівнем безробіття;
- зникнення деяких галузей виробництва або значне їх скорочення;
- економічною нерозвиненістю окремих регіонів або не повна їх переорієнтація на ринкову економіку;
- рецесійними явищами в економіці тощо.

Низькі розміри заробітної плати в Україні ставлять частину населення на межу виживання. Аналіз статистичних даних Міністерства фінансів України свідчить, що у 2016 р. розмір середньої заробітної плати по Україні становив 4760 грн., або 135 євро. Тоді як в сусідніх Румунії 395 євро, Словаччині 745 євро, Польщі 750 євро, Росії 527 євро, Білорусі 353 євро. Такі дані свідчать про неприпустиме для будь-якого суспільства явище – поширення бідності серед працюючого населення.

Причиною бідності та значного майнового розшарування українців стали несистемні реформи суспільного життя при переході на засади ринкової економіки та демократизації як суспільно-політичних, так і економічних інститутів. Ці процеси радикально змінили складові якості життя населення, а саме: структуру і джерела доходів, майнові характеристики домогосподарств, споживчу поведінку, мобільність населення, умови проживання та призвели до зубожіння і значного майнового розшарування населення. На сьогодні в Україні за даними Світового банку за межею бідності знаходиться близько 80 % населення і процес зубожіння продовжується у зв'язку із військовою агресією Росії, політичною нестабільністю, різким падінням економіки, підвищенням тарифів на ЖКП, спекулюванні на вимогах МВФ, корупцією [1, с. 21].

Враховуючи викладене вище, спостерігаємо зростання надходження міграційного капіталу в Україну.

Його обсяги визначаються як доходи мігрантів, що, за мінусом витрат на їхнє перебування в країні працевлаштування, скеровуються на батьківщину і використовуються для підвищення економічного та соціального рівня життя сімей і родин, розвитку місцевих територій та країн загалом [2, с. 8].

Останнім часом міграційний капітал відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку України. Із розвитком міграційних процесів, лібералізацією умов транскордонного переміщення робочої сили та її працевлаштуванням за кордоном обсяги міграційного капіталу істотно зростають. Дослідження Міжнародної організації з міграції, Світового банку, МВФ, ОЕСР доводять, що міграційний капітал дає змогу забезпечити кращі умови життєдіяльності рідних і близьких мігрантів на батьківщині, а також використовується багатьма країнами-реципієнтами для загальнодержавного, регіонального та місцевого розвитку. На відміну від інших інвестиційних ресурсів, міграційний капітал направляються саме домогосподарствам. Співвідношення міграційного капіталу до доходів і видатків домогосподарств становить майже четверту частину. Вражає також те, що річні обсяги переказів мігрантів сягають майже половини фонду заробітної плати та у 1,5 рази перевищують видатки держави на соціальний захист і соціальне забезпечення населення. Це означає, що значення міграційного капіталу у зниженні бідності і забезпеченні необхідних соціальних умов є більшим, ніж підтримка з боку держави [3, с. 11].

Досвід країн, які зіткнулися з масовим явищем трудової міграції та збільшення обсягів надходження міграційного капіталу у країни

походження трудових мігрантів засвідчує, що домогосподарства, в складі доходів яких є надходження грошових переказів із-за кордону, в умовах як світової фінансової кризи, так і локальної економічної нестабільності зазнають значно меншого негативного впливу кризових явищ на їх матеріально-фінансовий стан та суспільний розвиток. Більше того, ретроспективні дослідження показали, що позитивної кореляції між економічними кризами та обсягами грошових переказів не існує, а потоки грошових коштів міжнародних трудових мігрантів носять антициклічний та антикризовий характер, і є мало залежними від економічних шоків та потрясінь.

Інформаційні джерела:

1. Задорожна С. М. Стратегії подолання бідності в Україні / С.М. Задорожна // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2016. – №3. – С. 20-32.
2. Куцик П.О., Дубовой О.Ф. Міграційний капітал як гео економічний феномен та фактор національної економіки / П.О. Куцик, О.Ф. Дубовой // Вісник Львівської комерційної академії . – 2014. – №46. – С. 7-14.
3. Гайдуцький А.П. Роль і значення міграційного капіталу у забезпеченні макроекономічної стабільності та соціального розвитку України / А.П. Гайдуцький // Економіка та держава . – 2011. – №10. – С. 9-13.